

**POWIATOWY PROGRAM PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ
NA LATA 2023-2025**

Częstochowa 2023

Spis treści

I.	PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU	3
II.	CELE ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH	3
III.	ZASADY ROWADZENIA PROGRAMU PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNEGO	3
IV.	ADRESACI PROGRAMU, NABÓR I REGUŁY UCZESTNICTWA W PROGRAMIE	5
V.	PROWADZĄCY ZAJĘCIA W RAMACH PROGRAMU PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNEGO	6
VI.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	7
VII.	PARTNERZY PROGRAMU	7
VIII.	EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU	7
IX.	ZAGROŻENIA W REALIZACJI PROGRAMU	8

I. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

1. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901).
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 z późn. zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 roku w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U. z 2023 r. poz.1166).

II. CELE ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH

Główne cele programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową:

- wzbudzanie motywacji wewnętrznej do zmiany zachowania przez analizę przyczyn postępowania i wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
- zdobycie lub poszerzenie wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;
- nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu problemów i konfliktów bez użycia przemocy;
- nabycie i kształtowanie umiejętności prospołecznych, w tym: asertywności, empatii, rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, w tym radzenia sobie ze stresem, lękiem i złością;
- poszerzanie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
- nabycie i doskonalenie umiejętności wychowawczych i rodzinnych opartych na wychowaniu bez przemocy;
- rozwój umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych i partnerskich;
- pogłębianie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
- diagnozowanie potrzeb i nabywanie umiejętności dobierania prawidłowych strategii w ich zaspokajaniu;
- wzmacnianie postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych.
-

III. ZASADY ROWADZENIA PROGRAMU PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNEGO

Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową prowadzi się w formie spotkań indywidualnych i grupowych. W trakcie realizacji programu poszczególne formy spotkań mogą być stosowane naprzemiennie, tak aby w największym stopniu zindywidualizować i dostosować oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne do potrzeb osób stosujących przemoc

domową. W szczególnie uzasadnionych przypadkach mogą być prowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiającym porozumiewanie się na odległość.

W przypadku realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową w tym samym miejscu, w którym udziela się pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej, należy zadbać o bezpieczeństwo osób doświadczających przemocy domowej.

Realizacja programu będzie opierała się na harmonogramie zajęć określających czas trwania programu zamykający się w ramach trwania danego roku kalendarzowego, z podaniem siedziby w których będzie realizowany. Czas trwania programu uzależniony będzie od przyjętych metod pracy oraz form zajęć.

Jedna edycja programu obejmuje pracę z grupą obejmującą nie więcej niż 10 osób. Zajęcia odbywać się będą w systemie otwartym. Zajęcia odbywać się będą w łącznej ilości minimum 10 godzin (1 raz w tygodniu po 2 godziny). Udział uczestników w programie jest bezpłatny.

Spotkania w ramach programu będą odbywały się w pomieszczeniach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie w Częstochowie.

Obszary oddziaływań terapeutycznych:

- relacje małżeńskie/partnerskie;
- relacje rodzinne;
- elementy Treningu Zastępowania Agresji;
- powrót do życia społecznego po odbyciu kary pozbawienia wolności;
- kształtowanie umiejętności psychospołecznych (asertywność, rozpoznawanie i wyrażanie potrzeb i uczuć, radzenie sobie ze stresem).

Zakres tematyczny:

- jak zmotywować się do zmiany i utrzymać motywację?
- wprowadzenie elementów Transteoretycznego Modelu Zmiany – precyzyjne określenie na jakim etapie jestem i co dalej?
- omówienie znaczenia indywidualnych zasobów w pozytywnej zmianie zachowania, spostrzegania oraz radzenia sobie ze stresem. Analiza zasobów indywidualnych;
- elementy ART (TZA) – Trening Kontroli Złości;
- jak mówić żeby inni mnie rozumieli – asertywność, otwarte wyrażanie uczuć i potrzeb (trening).

Tematyka zajęć może ulec zmianie w zależności od potrzeb grupy.

Metody i normy pracy w ramach programu psychologiczno-terapeutycznego:

- ćwiczenia interaktywne – ćwiczenia mające na celu dostarczenie refleksji dotyczących własnej osoby;
- symulacje – działania ułatwiające doświadczenie i przeżycie w bezpiecznych warunkach planowanych, życiowych sytuacji;
- praca indywidualna – doświadczenie i korzystanie z własnych zasobów przy budowaniu własnych celów życiowych;
- praca w podgrupach – to rozwijanie umiejętności interpersonalnych;
- dyskusja moderowana – prócz rozwijania umiejętności interpersonalnych to również ćwiczenie umiejętności wygłaszania własnego zdania i przyjmowania informacji zwrotnej.

W każdym roku realizacji Programu zakłada się przeprowadzenie 1 pełnego cyklu programu.

Prowadzący program przygotowuje szczegółowy harmonogram i program zajęć, przedstawiając go do akceptacji Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie.

Wszystkie działania wobec osób objętych programem psychologiczno-terapeutycznym, ze szczególnym uwzględnieniem przebiegu spotkań i osiągniętych efektów powinny być dokumentowane. Obecność uczestników na spotkaniach powinna być potwierdzona listami obecności.

Program musi zakończyć się oceną końcową uczestników sporządzoną przez osobę prowadzącą. Osoba prowadząca program jest zobowiązana przedstawić sprawozdanie końcowe z jego realizacji.

IV. ADRESACI PROGRAMU, NABÓR I REGUŁY UCZESTNICTWA W PROGRAMIE

Do adresatów programu psychologiczno-terapeutycznego należą osoby stosujące przemoc domową zarówno kobiety jak i mężczyźni, mieszkańcy powiatu częstochowskiego:

Uczestnikami programy mogą zostać:

1. osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy domowej, odbywające karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary;
2. osoby, których agresywne zachowanie było przyczyną wszczęcia procedury "Niebieskiej Karty",
3. osoby, które z własnej inicjatywy chcą zmienić swoje zachowanie wobec innych osób,
4. osoby stosujące przemoc domową, uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień.

W ramach rekrutacji uczestników dokonywana jest diagnoza wstępna i pogłębiona. Z tego powodu przed przystąpieniem do bezpośrednich oddziaływań dokonuje się rozpoznania diagnostycznego osób zgłoszonych/zgłaszających się do programu oraz diagnozy pogłębionej. Rozpoznania te umożliwiają zidentyfikowanie u potencjalnych uczestników programu ewentualnych poważnych zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń osobowości, które są przesłankami do odmowy uczestnictwa w programie. Diagnoza dokumentowana jest na piśmie.

Przeciwwskazania do udziału w programie:

1. niepełnoletność osoby stosującej przemoc w rodzinie;
2. uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych;
3. zaburzenia osobowości (osobowość antyspołeczna, osobowość borderline, paranoiczna);
4. choroba psychiczna (zaburzenia psychotyczne oraz nastroju);
5. uszkodzenia w obrębie centralnego układu nerwowego.

Działania podejmowane w ramach rekrutacji do programu należy dokumentować.

Warunkiem przystąpienia osoby stosującej przemoc domową do programu jest zawarcie kontraktu. Zawarcie kontraktu powinno nastąpić po okresie konsultacyjno-diagnostycznym. W/w kontrakt powinien zawierać:

1. zobowiązanie się do powstrzymania stosowania przemocy;

2. zobowiązanie do powstrzymania się od używania środków odurzających, powstrzymania się od spożywania alkoholu przed i w trakcie spotkań lub w uzasadnionych przypadkach całkowitego powstrzymania się od używania alkoholu przez cały czas uczestnictwa w programie;
3. zobowiązanie się do aktywnego uczestnictwa w programie;
4. formalne wymogi obecności na spotkaniach wraz z określeniem konsekwencji za nieobecności lub uchylenie się od uczestnictwa w Programie (obowiązek podpisywania listy obecności na każdym ze spotkań oraz przynajmniej 80% obecność na zajęciach jako warunek ukończenia programu);
5. zobowiązanie do udzielenia danych kontaktowych osoby pokrzywdzonej i rodziny oraz zgody na nawiązanie z nią kontaktu;
6. zobowiązanie do wypełniania zaleceń osób prowadzących program, w szczególności zaleceń związanych z konsultacją psychiatryczną, neurologiczną, specjalistami uzależnień na początku lub w trakcie trwania programu (jeżeli zaistnieje taka potrzeba);
7. zgodę na udzielanie informacji innym instytucjom (sąd, policja, kurator) o postępach w terapii, przerwaniu programu itp.;
8. obowiązek zgodnego z ogólnie przyjętymi zasadami współżycia społecznego i zachowania w trakcie uczestnictwa w programie;
9. zgodę na monitorowanie sytuacji rodzinnej i zachowań uczestnika w trakcie i 3 lata po zakończeniu programu;
10. podstawy wykluczenia z programu.

Warunkiem uczestniczenia w Programie jest zgoda na przestrzeganie kontraktu co zostaje potwierdzone przez uczestnika własnoręcznym podpisem złożonym na kontrakcie.

Za uczestnika uznaje się wyłącznie osobę, która pozytywnie przejdzie działania kwalifikacyjne i podpisze kontrakt oraz rozpocznie spotkania programowe.

V. PROWADZĄCY ZAJĘCIA W RAMACH PROGRAMU PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNEGO

Szczegółowe wymagania dotyczące kwalifikacji prowadzących program zawarte zostały w Rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 roku w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową są prowadzone przez osoby:

1. posiadające wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika lub resocjalizacja, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, są one również zobowiązane posiadać udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.
2. lub osoby posiadające tytuł zawodowy magistra na kierunku psychologia lub pedagogika lub na, uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, kierunku resocjalizacja,
3. lub osoby będące terapeutami lub psychoterapeutami.

4. programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową mogą również prowadzić osoby posiadające udokumentowane prowadzenie co najmniej pięciu edycji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Zgodnie z art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej środki na realizację i obsługę programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową zapewnia budżet państwa.

VII. PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorem programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową jest Powiat Częstochowski. Faktycznym realizatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Częstochowie, które realizuje zadania powiatu m.in. w zakresie pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy domowej.

Partnerami realizacji Programu są podmioty zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy domowej:

- 16 samorządów gminnych,
- 16 ośrodków pomocy społecznej,
- 16 Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespoły Interdyscyplinarne w każdej z 16 gmin,
- Komenda Miejska Policji w Częstochowie wraz z pięcioma Komisariatami Policji położonymi na terenie Powiatu Częstochowskiego (w: Olsztynie, Koniecpolu, Poczesnej, Kłomnicach i Blachowni),
- Sądy Rejonowe w Częstochowie i Myszkowie,
- Kuratorska Służba Sądowa,
- Prokuratury Rejonowe w Częstochowie i Myszkowie,
- Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne
- organizacje pozarządowe.

VIII. EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU

Program powinien skończyć się badaniem ewaluacyjnym uczestników, dotyczącym przebiegu i efektów oddziaływań. Przebieg i efekty programu psychologiczno-terapeutycznego wobec osób stosujących przemoc domową objęte są badaniami monitorującymi w trakcie trwania programu oraz po jego zakończeniu przez 3 lata.

Metody ewaluacji i monitoringu m.in.:

- ankieta,
- obserwacja,
- rozmowa,
- wywiad swobodny nieustrukturyzowany.

Ewaluacja jest przeprowadzana na etapie wstępnym, w trakcie realizacji oraz po zakończeniu Programu poprzez wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Kryteria ewaluacyjne obejmują m.in.

zgodność zawartości merytorycznej programu z założonymi celami, osiągnięcie założonych celów, oczekiwania uczestników, efektywność programu.

Monitoring sytuacji w rodzinie osoby stosującej przemoc, prowadzony jest na podstawie jej pisemnej zgody. Zgoda uzyskiwana jest na etapie kwalifikacji do programu i zawierania kontraktu. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych kierowanych do osób stosujących przemoc domową następuje poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ich ukończeniu.

Monitoring prowadzi podmiot realizujący program poprzez:

- bezpośredni kontakt z uczestnikiem Programu,
- kontakt z pracownikami socjalnymi i Policją w celu uzyskania informacji na temat ewentualnych zgłoszeń dotyczących przemocy domowej,
- kontakt z członkami Zespołu Interdyscyplinarnego i/lub grupy diagnostyczno-pomocowej,
- wymiana informacji z kuratorem zawodowym lub społecznym na temat osoby biorącej udział w programie.

Z ewaluacji programu sporządza się raport ewaluacyjny, który zawiera:

- opis działań,
- zastosowaną procedurę ewaluacyjną,
- informację o liczbie uczestników programu, którzy rozpoczęli i ukończyli uczestnictwo w programie,
- uzyskane wyniki,
- wnioski.

Wnioski z działań monitorujących i ewaluacyjnych zostaną wykorzystane do przyszłego doskonalenia metod programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową. Działania ewaluacyjne oraz monitorujące są dokumentowane na piśmie.

IX. ZAGROŻENIA W REALIZACJI PROGRAMU

Podczas realizacji podejmowanych działań zawsze istnieje pewne ryzyko związane z pojawianiem się nieprzewidzianych problemów i zagrożeń. Istotna jest ścisła współpraca z podmiotami pełniącymi funkcję partnerów programu oraz kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie ewentualnego realizatora - osoby prowadzącej zajęcia w ramach programu.

Do podstawowych zagrożeń należą:

- brak dostatecznego zainteresowania adresatów programu uczestnictwem w jego działaniach;
- negatywne wzorce zachowań społecznych (mity, stereotypy);
- uzależnienia;
- brak wiary w skuteczność proponowanych rozwiązań;
- niska zgłaszalność kandydatów do uczestniczenia w programie przez instytucje mające z nimi kontakt;
- brak regularnego uczestniczenia w zajęciach programu przez większość uczestników.